ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗΣ

ἀκαδημαϊκὸς - ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

(1878 - 1966)

(Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1966 ἀπέθανεν εἰς Βουκουρέστιον, ἔνθα εἶχε μεταβῆ ἵνα, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, συμμετάσχῃ εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Ἀκαδημιῶν, ὁ Ἰωάννης Καλιτσουνάκης, ἀκαδημαϊκὸς καὶ ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ. Τὸν νεκρὸν ἀπεχαιρέτισαν ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσὸς» οἱ ἐν τῇ Σχολῇ συνάδελφοι κ.κ. Ἑρρ. Σκάσσης, Θ. Τζαννετᾶτος καὶ Γ. Θ. Ζώρας).

Ἐπικήδειος λόγος τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἑρρ. Σκάσση, ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας.

Τρίτον ἤδη κατὰ συνέχειαν πρόσφατον πλῆγμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Ρωμαίου, μεγάλου κλασσικοῦ ἀρχαιολόγου, τοῦ Σωκράτους Κουγέα, διαπρεποῦς ἱστορικοῦ, ὑφίσταται σήμερον ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ Τάξις τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν, διὰ τοῦ θανάτου σου.

Κατ' ἐντολὴν τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀνέλαβον τὸ θλιβερὸν ἅμα καὶ ἱερὸν καθῆκον νὰ σὲ προσφωνήσω τὸ ὕστατον, ἀγαπητὲ Συνάδελφε καὶ φίλε.

Ὁ Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ Καλιτσουνάκης ἐγεννήθη τὴν 18ην Φεβρουαρίου τοῦ 1878 εἰς τὴν πόλιν τῶν Χανίων τῆς Κρήτης. Διακούσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ γενετείρᾳ πόλει καὶ ἀποφοιτήσας τὸ 1894 ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν του τὸ 1901, εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, ἤρχισε τὴν ἐπαγγελματικὴν σταδιοδρομίαν του ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος (1901 - 1902). Μετὰ ἐπιτυχίαν του εἰς διαγωνισμὸν δι' εὐρυτέρας σπουδάς, ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας μετὰ τοῦ Δημ. Γεωργακάκη εἰς Ἰέναν τῆς Γερμανίας πρὸς εἰδίκευσιν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὰ Παιδαγωγικά. Ἐκεῖθεν μετὰ τρία ἐξάμηνα ἀκροάσεως, μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ παρηκολούθησε, τὸ 1904,

ἐπὶ ἓν ἑξάμηνον μόνον, τὸ θερινόν, τὰς παραδόσεις κορυφαίων ἐπιστημόνων. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Χανιὰ καὶ διωρίσθη εἰς τὸ πλησίον ἐκεῖ Ἱεροδιδασκαλεῖον τῆς Ἁγ. Λαύρας καὶ μετά τινας μῆνας μετέβη εἰς τὸ Γυμνάσιον Χανίων. Μετ' ὀλίγον, κενωθείσης τῆς ἐν Βερολίνῳ ἕδρας τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν τῷ Σεμιναρίῳ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Μητσοτάκη, κατέλαβε τὴν θέσιν ταύτην, τῇ θερμῇ ὑποστηρίξει τοῦ φιλέλληνος καὶ ἑλληνομαθοῦς πρίγκιπος διαδόχου Βερνάρδου τοῦ Sax Meiningen, εἰς ὃν εἶχεν ἀποταθῇ ὁ ἄγνωστος τότε νεαρὸς Ἕλλην, κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς ἐντεταλμένος καὶ μετὰ πέντε ἔτη, τὸ 1911, ὡς μόνιμος, τυχὼν πρὸς τοῦτο ἀδείας τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τὴν θέσιν ταύτην ἐτήρησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τιμηθεὶς ἐξόχως τὸ 1928 διὰ προτάσεως τοῦ Wilamowitz καὶ ἄλλων νὰ ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.

Τὸ 1924, τῇ εἰσηγήσει τῆς κριτικῆς Ἐπιτροπείας, ἧς μετεῖχεν ὡς μέλος καὶ ὁ σήμερον ὁμιλῶν, προετάθη ὡς τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν κενὴν Α΄ ἕδραν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καὶ Φιλολογίας καὶ ἐξελέγη παμψηφεί. Ἐδίδαξεν εὐδοκίμως ἐπὶ 24 ἔτη, καί, διατηρήσας — ἀδείᾳ τῆς Κυβερνήσεως — ἐκ παραλλήλου καὶ τὴν ἐν Βερολίνῳ θέσιν του, μετέβαινεν ἐκεῖ ἐπὶ ἓν ἑξάμηνον κατ' ἔτος. Ὁ Ἰωάννης Καλιτσουνάκης, καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὁρίου τῆς ἡλικίας τὸ 1948, ἀπεχώρησε τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὡς ὁμότιμος καθηγητὴς αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγα ἔτη, τὸ 1953, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐλευθέρου Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου Honorar Professor τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία, τιμῶσα τὸν ἄνδρα, συμπεριέλαβε τοῦτον ἀριστίνδην μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἱδρυθείσης Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διὰ συνταχτικῆς πράξεως τῆς 18 Μαρτίου 1926 (κυρωθείσης διὰ τοῦ Ν. 4398/1929). Ὁ ἐκλιπὼν καθηγητὴς διετέλεσε Πρόεδρος τῆς Τάξεως Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν (1941), Γραμματεὺς τῶν Δημοσιευμάτων ἀπὸ τοῦ 1950 μέχρι τοῦ θανάτου του, Πρόεδρος διαφόρων ἐπιστημονικῶν Ἀρχείων, τῶν μετονομασθέντων ἐσχάτως (1966) Κέντρων Ἐρευνῶν.

Ἠσχολήθη περὶ πολλὰ φιλολογικὰ ζητήματα καὶ περὶ πολλὰ ἄλλα θέματα ἀναφερόμενα εἰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους. Ἔγραψε πολλὰ ἄρθρα τῆς εἰδικότητός του εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ἐκδοθείσας μεγάλας Ἐγκυκλοπαιδείας, ὧν τινα ἀποτελοῦσιν ἰδίαν μελέτην, ἐδημοσίευσε πολλὰς μελέτας εἰς τὸ ἔγκριτον Περιοδικὸν «Ἀθηνᾶ», εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ εἰς ἄλλα (Κρητικὰ Χρονικά, καὶ ξένα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καθὼς καὶ εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν).

Ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν τοῦ Καλιτσουνάκη ἀναφέ-

ρομεν κυρίως δύο, τὰς κυριωτέρας καὶ ἐκτενεστέρας. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ κατὰ τμήματα δημοσιευθὲν γερμανιστὶ «Μεσαιωνικαὶ καὶ νέαι ἑλληνικαὶ ἑρμηνεῖαι παρ' Εὐσταθίῳ» καὶ εἶτα ἐνιαίως (Βερολῖνον 1919). Τὴν μελέτην ταύτην χρήζουσαν συμπληρώσεως ἐσκέπτετο τελευταίως νὰ ἀναθεωρήσῃ καὶ ὁλοκληρώσῃ. Ἡ δευτέρα, γεγραμμένη εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ ἐπιγραφομένη «Ἑπταδικαὶ ἔρευναι», ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἀθηνᾷ» (1922). Ἀλλὰ καὶ ἄλλα μικρότερα ἔργα ἐξέδωκε: μικρὰν Γραμματικὴν τῆς δημώδους ἑλληνικῆς (α' ἔκδ. ὑπὸ Thumb), ἥτις ἐγένετο ἐν Γερμανίᾳ ἐνθουσιωδῶς δεκτή, ἐπίσης συμβολὴν εἰς τὸν κανονισμὸν τῆς νεοελληνικῆς ὀρθογραφίας (1939) καὶ τὸ περὶ τῆς ἀναβιώσεως τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι κ.ἄ.

Ἀσφαλῶς εἰς τὰ κατάλοιπα αὐτοῦ θὰ εὑρεθῶσι φιλολογικαὶ ἐργασίαι ἐν χειρογράφῳ πρὸς ἔκδοσιν, διότι ὁ ἐκλιπὼν Συνάδελφος διεκρίνετο καὶ διὰ τὸν σπάνιον φιλολογικὸν ὁπλισμόν του, ὃν συνώδευε φιλεργία παραδειγματική, καὶ εἶχε πλουσιωτάτην φιλολογικὴν βιβλιοθήκην γέμουσαν σπανίων καὶ δυσευρέτων βιβλίων.

Ὁ Ἰωάννης Καλιτσουνάκης ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μέχρι σήμερον ἀντεπροσώπευσεν αὐτὴν εἰς διάφορα διεθνῆ ἐπιστημονικὰ συνέδρια τῆς Ρώμης, τῆς Κοπεγχάγης, τοῦ Ἀμστερνταμ, τῆς 7ης Συνόδου τῆς Fondation Européenne de la Culture Ἀθηνῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἰωβιλαίου τοῦ Πανεπιστημίου Πρίνστον (1947) καὶ τῆς ἑκατονταετηρίδος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Ἰνστιτούτου (1963). Διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσὸς ἀπὸ τοῦ 1961, μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν Ἑταιρειῶν ἡμετέρων καὶ ξένων, καὶ κυρίως ὑπῆρξε μόνιμος ἀντιπρόσωπος ἀπὸ τοῦ 1954 εἰς τὰ κατ' ἔτος συνέδρια τῆς Διεθνοῦς Ἀκαδημαϊκῆς Ἑνώσεως τῶν Βρυξελλῶν. Ἀντιπροσωπεύοντα δὲ τὴν Ἀκαδημίαν ἡμῶν ἐν Βουκουρεστίῳ τὸν εὗρεν ὁ θάνατος. Ναί, ἔπεσες εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ καθήκοντος, τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἐθώρεις ἀνωτέραν τῶν δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας προέβαλλεν ἡ μεγάλην σου ἡλικία. Δι' αὐτὸ εἶσαι ἄξιος τῆς Εὐγνωμοσύνης τῆς Ἀκαδημίας.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ ἐγὼ προσωπικῶς, ὁ ὁποῖος συνεδεόμην μαζί σου, ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε, ἀπὸ μακροτάτων ἐτῶν, σοῦ ἀπευθύνομεν τὸ ultimum vale εὐχόμενοι ὅπως ὁ Πανάγαθος Θεὸς τάξῃ σε ἐν Σκηναῖς δικαίων καὶ ὅπως ἡ μνήμη σου παραμείνῃ αἰωνία.

Ἐπικήδειος λόγος τοῦ κ. Θ. Στ. Τζαννετάτου, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

Δεύτερον εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν, ἀλλ' ἰσοδυνάμως βαρύ, δοκιμάζει σήμερον πένθος ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν